

Pospíšil, Ivo

## Ukrajinská "genderová" perspektiva

*Opera Slavica*. 2006, vol. 16, iss. 3, pp. 58-59

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116631>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Jiného charakteru je kniha statí sarajevského literárního historika Nazifa Kusturicy (*Doticaji i suočenja II*, Sarajevo 2002), zahrnující práce konce století. Jde tu o soubor zdánlivě náhodně shromážděných pojednání o spisovatelích XIX. a XX. století od A. S. Puškina a L. N. Tolstého po Bulgakova, Nabokova či Vojnoviče, ale také o bosenských prozaicích (Selimovič) nebo literárním vědci Begičovi. Kusturica nepracuje s detailními analýzami nebo citáty, neuvádí v závěru ani resumé či autorský rejstřík, je soustředěn spíše na volný proud myšlenek, jež v něm vyvolávají díla jednotlivých spisovatelů. Nespornou hodnotou Kusturicových pojednání je neobyčejně široký literární kontext, z něhož čtenář pochopí místo každého uvedeného autora v něm a kontakt jeho díla s evropskými tvůrci. Aniž si na to dělá nárok, předkládá nám tak Kusturica prostřednictvím jednotlivých medailonů přehled vývoje evropské literatury dvou století. Zároveň uvádí do tohoto kontextu některé bosenské autory, zejména Selimoviče, jehož román *Derviš a smrt* byl přeložen do mnoha jazyků a jehož kritika řadila k tradici románu Dostojevského. Soubor statí Nazifa Kusturicy, vzniklý „z potřeby dne“, tak především sarajevským studentům dává do rukou široce poučený a čtivý pramen pro studium ruské literatury.

Miroslav Zahrádka

### Ukrajinská „genderová“ perspektiva

**Genderna perspektyva.** Uporjadnyk Vira Agejeva. Kyjiv 2004.

Staré dobré „gender studies“ se zmocnily evropského Východu. Zatímco v Polsku jsou běžnou součástí literárněvědného menu, v Ukrajině to tak běžné dosud nebývalo. Tento sborník je navíc v jistém smyslu reprezentativní, neboť do něho přispěly známé badatelky a spisovatelky: jediným mužem je tu Maksym Tarnavs'kyj (profesor slavistiky v Torontu), který přispěl studií o feminizmu a moderně.

Sestavovatelka v úvodu charakterizuje význam tématu a ženského světa a dovolává se próz jedné z hlavních autorek, i u nás díky překladu známé Oksany Zabužko. Marta Bohačevs'ka-Chomjak srovnává spíše východiska ruského a sovětského a západoevropského ženského pocitu. Tamara Hundorova se zabývá tvorbou Ol'hy Kobyljanské a ukazuje, která byla inspirována masovou ženskou četbou, konkrétně německou spisovatelkou E. Marlitovou.

Programovou studii (skoro sedmdesátistránkovou) napsala O. Zabužko a je to v podstatě jakási manifestace ženské nezávislosti, přičemž zde vychází ze své oblíbené Lesji Ukrajinky, již pokládá za první a nejvýraznější předchůdkyni současného ženského světa s jeho nepotlačitelnou tělesností, sexualitou i citovým prožíváním. V závěru své jako vždy deklarativní, provokující a poněkud exhibicionistické studie (*Za ščo my ljubymo Lesju?*) vyzývá k rozhodným krokům.

Podle mého soudu méně deklarativní, ale o to věcnější je studie Kseni Kebuzyns'ké o „ukrajinské Johance z Arku“, jinak řečeno o pařížské odeonské prezentaci hry *Het'man*, adaptaci povídky Marka Vovčka o hrdinné ukrajinské dívce *Marusja*. Na tomto pozadí pak autorka skvěle rozehrává partii, v níž klíčovou úlohu hraje spisovatelka a překladatelka Marko Vovčok, její přítel I. S. Turgeněv, který podporoval ukrajinské věci ve Francii, a Mychajlo Drahomanov: jedna žena, dva muži, jedna Ukrajinka píšící řadu jazyků včetně

ně francouzštiny a ruštiny, jeden vlastenecký Ukrajinec a jeden kosmopolitní Rus: není to nejlepší lék na včerejší i dnešní izolacionismus a fundamentalismus?

Z dalších studií vyzvedávám pečlivou analýzu socioložky Svitlany Oksamytné a literárněhistorickou práci Julije Pidmohylné o ukrajinské ženské poezii 16.-17.století. Jde mimo jiné o spektakulární postavu Oleny Kopoř (zde se také dovíme o údajně první ukrajinské básni Jana Žuravnyckého, „luckého šlechtice“; v téže době však vychází zápis ukrajinské dумы z pera Jana Blahoslava), ale také o básničku a zpěvačku Marynu Čuraj. Ještě jedna úvaha je hodna zaznamenání: *Urbanistické vize* Svitlany Šlipčenkovej, kde se kriticky vrací k sovětské architektonické avantgardě a uvádí tu i knihu Karla Teiga (bohužel v dost zdeformované podobě jako „Tiege“ a s dalšími chybami).

Šterník imponuje svou multidisciplinaritou: i když prevažuje zkoumání literatury, najdeme tu i úvahy sociologické, politologické, psychologické a urbanistické. To je pro budoucnost dobré východisko.

Ivo Pospíšil

### Komparatívne štúdium rozprávky v medziliterárnom kontexte

(Prezentácia publikácie *Slovenské ľudové rozprávky I.-III.*

a odborný seminár o osobnosti a diele prof. Franka Wollmana.)<sup>1</sup>

V roku 2004 bol publikačne dokončený veľký slovenský edičný projekt *Slovenské ľudové rozprávky*,<sup>2</sup> (vydaný vydavateľstvom Slovenskej akadémie vied Veda v reprezentatívnej úprave), ktorý bol medzi folkloristami známy ako tzv. „wollmanovský zber“ z rokov 1928-1947 a ktorý čakal na svoje vydanie celé desaťročia. Ide o naozaj mimoriadny textový súbor folklórnych próz, ktorý mal komplikované recepcné osudy a aj jeho vlastné „oneskorené“ vydanie súviselo s výnimočnosťou, obrovským rozsahom a veľkou hodnotou celého projektu. Tento veľkolepý tímový projekt trval od prvej myšlienky na začiatku 20. rokov až po svoje textové vydanie viac ako 80 rokov a pracovali na ňom desiatky odborníkov viacerých vedeckých generácií. Práve preto môžeme danú wollmanovskú akciu zaradiť spolu s Máchalovými *Dějiny slovenských literatúr I.-III.* (Praha 1922-29), staroslovenským slovníkom a Ďurišinovými teoretickými prácami k najväčším a najrozsiahljším projektom česko-slovenskej slavistiky a komparatistiky v 20. storočí.

Tzv. wollmanovský zber predstavuje ojedinelú zbierku slovenského autentického prozaického folklóru, ktorý začali z podnetu svojho učiteľa F. Wollmana zbierať od roku 1928 v rôznych regiónoch Slovenska poslucháči FF Univerzity Komenského. Projekt obsahuje zápisy vyše 7000 strán povestí, rozprávok, ľudových poviedok, ktorý mal spolu s Polivkovým *Súpisom slovenských rozprávok* (I.-V., 1923-1932) vytvoriť bibliografickú a interpretačnú bázu pre výskum slovenskej epickéj ústnej slovesnosti. Štipendia poskytol

<sup>1</sup> Text vznikol v rámci výskumnej úlohy Slovanského ústavu AV ČR Východ – Západ.

<sup>2</sup> *Slovenské ľudové rozprávky* I. Výber zápisov z rokov 1928-1947. Zapisali poslucháči Slovanského seminára Univerzity Komenského v Bratislave pod vedením profesora PhDr. Franka Wollmana. Stredné Slovensko. Ed. B. Filová a V. Gašparíková. Veda, Bratislava 1993. *Slovenské ľudové rozprávky* II. Západné Slovensko. Ed. a ved. red. V. Gašparíková. Veda, Bratislava 2001. *Slovenské ľudové rozprávky* III. Východné Slovensko. Ed. a ved. red. V. Gašparíková. Veda, Bratislava 2004.